

Oral health literacy = munnhelsekompetanse

Health literacy kalles på norsk for helsekompetanse. Tilsvarende bør oral health literacy betegnes munnhelsekompetanse.

✍ **MARTE-MARI UHLEN-STRAND, TANNLEGE OG SENIORFORSKER VED TANNHELSETJENESTENS KOMPETANSESENTER ØST, OG STUDERER KLARSPRÅK VED UNIVERSITETET I OSLO.**

ERLEND HEM, LEGE OG LEDER AV GRUPPE FOR NORSK MEDISINSK FAGSPRÅK.

Health literacy defineres som personers evne til å finne, forstå, vurdere og anvende helseinformasjon for å kunne ta kunnskapsbaserte beslutninger om egen helse [1][2]. *Helsekompetanse* ble i 2019 foreslått som norsk betegnelse [1][3] og har siden fått bred anvendelse i norsk fag- og forvaltningsspråk.

Hvorfor er helsekompetanse viktig?

Helsekompetanse er en sentral determinant for helse og en nøkkelfaktor for å redusere sosial ulikhet [4][5]. Lav helsekompetanse er forbundet med dårligere helseutfall. Innen munnhelse kan dette innebære utfordringer med å forstå forebyggende tiltak og viktigheten av regelmessige kontroller [6]. En ny norsk studie viser at en betydelig andel unge voksne har lav helsekompetanse, noe som henger sammen med mindre gunstige munnhelsevaner [7].

Behovet for helsekompetanse øker i takt med at helsetjenestene blir mer komplekse og tilgangen til informasjon større. Mange møter i dag et stort og uoversiktlig informasjonslandskap med varierende kvalitet [8]. Helsekompetanse har derfor en dobbel dimensjon: På den ene siden må pasienter og brukere ha forutsetninger for å finne, forstå og bruke helseinformasjon. På den andre siden må helsetjenester og forvaltning utformes slik at de tar høyde for at befolkningen har ulike forutsetninger når det gjelder helse-, språk- og digitalkompetanse [8].

Munnhelsekompetanse

Innen odontologi brukes begrepet *oral health literacy* om individers evne til å innhente, bearbeide og forstå grunnleggende informasjon og tjenester knyttet til munnhelse, som er nødvendig for å kunne ta hensiktsmessige beslutninger [9]. Begrepet er utbredt internasjonalt, men hittil finnes ingen etablert norsk oversettelse. Vi foreslår derfor munnhelsekompetanse.

Tannhelse eller munnhelse?

Odontologi omfatter tennene og munnhulens øvrige vev og tilhørende sykdommer [10]. Verdens helseorganisasjon definerer *oral health* som evnen til å tygge, snakke og smile uten smerte, infeksjon eller funksjonstap, og som en integrert del av generell helse og livskvalitet [4][5]. I norsk brukes både *tannhelse* og *munnhelse*, men begrepene overlapper ikke helt. *Tannhelse* brukes ofte om tjenester, yrkesgrupper og tilstander knyttet spesifikt til tennene. *Munnhelse* har et bredere innhold og omfatter hele munnhulen og dens betydning for generell helse og livskvalitet [11]. Denne forskjellen tilsvaret skillet mellom *dental health* og *oral health* på engelsk.

Fagterminologi som fremmer forståelse

Fagbegreper kan uttrykkes på ulike måter, avhengig av kontekst og målgruppe [12]. Ordet helsekompetanse er et såkalt betydningslån

fra health literacy, der et eksisterende norsk ord tas i bruk med en ny faglig betydning. *Literacy* viser opprinnelig til lese- og skriveferdigheter, men brukes nå bredere om evnen til å forstå og bruke informasjon innen et bestemt område [10][13].

Å bruke munnhelsekompetanse fremfor oral helsekompetanse er språklig hensiktsmessig. Helsekompetanse er allerede etablert som norsk avløser for *health literacy*, og underbegreper bør dannes etter samme mønster. Dette gir terminologisk konsistens og tydeliggjør forholdet mellom overbegrepet og underkategoriene.

Siden *oral health literacy* handler om forståelse og bruk av informasjon, er det en fordel å bruke et intuitivt og tilgjengelig begrep. Det er både et politisk mål og et juridisk krav at helseinformasjon skal være forståelig for pasienter og pårørende [12]. Ordet *oral* kan oppleves som fremmed på norsk, mens *tannhelse* ofte oppfattes snevrere enn fagfeltet faktisk omfatter. Tannhelsekompetanse vil derfor ikke være dekkende. Vi foreslår *munnhelsekompetanse* fordi det best gjenspeiler bredden i originalbegrepet.

Valget handler ikke bare om språk, men også om perspektiv. Munnhulen er en vesentlig del av kroppen, og munnhelse påvirker både ernæring, generell helse og livskvalitet. Sykdommer i munnhulen deler flere risikofaktorer med andre ikke-smittsomme sykdommer [4][5]. Et norsk begrep gjør det lettere å synliggjøre denne sammenhengen, og understreker at forståelse og bruk av informasjon om munnhelse ikke bare gjelder tennene, men hele kroppen. På den måten ønsker vi å bringe munnen nærmere kroppen, både i faglig kommunikasjon og i et folkehelseperspektiv.

Vi mener derfor at munnhelsekompetanse bør brukes som norsk oversettelse av *oral health literacy*, både for å styrke kommunikasjon og forståelse og for å synliggjøre munnhelse som en grunnleggende del av helsen.

Forfatterne takker Kjetil Gundersen i Språkrådet for nyttige innspill.

LITTERATUR

1. Helse- og omsorgsdepartementet. Strategi for å øke helsekompetansen i befolkningen. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet. 2019. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/97bb-7d5c2dbf46be91c9df38a4c94183/strategi-helsekompetanse-uu.pdf>
2. Moreira L. Health literacy for people-centred care: Where do OECD countries stand? OED Health Working Papers NO. 107. 2018. <https://doi.org/https://doi.org/10.1787/d8494d3a-en>
3. Hem E. Hva er egentlig helsekompetanse? Tidsskr Nor Legeforen - 2020;140. <https://doi.org/doi:10.4045/tidsskr.20.0463>
4. WHO. Health literacy. [Hentet 27. mars 2026]. Tilgjengelig fra: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/health-literacy>
5. WHO. Oral health. [Hentet 7. april 2026]. Tilgjengelig fra: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/oral-health>
6. Stein LM. Helsekompetanse – en utfordring og en mulighet for bedre tannhelse. *Aktuel Nordisk Odontologi*. 2025;50(1): 5–19. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ano.50.1.2>
7. Steinvik LM, Holde GE, Finbråten HS, Evensen EK, Stein LM. Health literacy and oral health-related behaviors among young adults in Norway. *Acta Odontol Scand*. 2025;84:439–445. <https://doi.org/10.2340/aos.v84.44230>
8. Helsedirektoratet. Helsekompetanse – kunnskap og tiltak. 2021. [Hentet 7. april 2026]. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/forebygging-diagnose-og-behandling/forebygging-og-levevaner/helsekompetanse/helsekompetanse>
9. Horowitz AM, Kleinman DV. Oral health literacy: the new imperative to better oral health. *Dent Clin North Am*. 2008;52(2):333–344, vi. <https://doi.org/10.1016/j.cden.2007.12.001>
10. Blikstad-Balas M. Literacy. I: *Store norske leksikon*. Snl.no. [Hentet 28. Mai 2026]. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/literacy>
11. Jokstad A. Universell helsedekning for munn- og tannhelse - Hvordan begrepsforskyvninger påvirker styring og bærekraftig klinisk praksis. *Nor Tannlegeforen Tid*. 2026;136:181–3. Tilgjengelig fra: <https://www.tannlegetidende.no/article/2026/03/Universell-helsedekning-for-munn-og-tannhelse>
12. Stokke A, Våge O. Felles helseterminologi er pasientvennlig. *Michael* 2021;18(Suppl 26): 112–118. Tilgjengelig fra: <https://www.michaeljournal.no/article/2021/05/Felles-helseterminologi-er-pasientvennlig>
13. Språkrådet. Literacy. 2024. [Hentet 7. april 2026]. Tilgjengelig fra: <https://sprakradet.no/spraksporsmal-og-svar/literacy/>

TANNLEGENES
GJENSIDIGE
SYKEAVBRUDDSKASSE

www.sykeavbruddskassen.no

TGS – forsikringselskap for medlemmer av Den Norske Tannlegeforening

